

Bir cəmiyyətin maddi-mənəvi inkişafı və tənəzzülü bu cəmiyyətdə yaşayan fərdlərin əxlaqi keyfiyyətlərindən asılıdır. Əgər cəmiyyətdə mənəvi tənəzzül və gerilik varsa, bu, cəmiyyəti təşkil edən fərdlərin mənəvi xəstəliyi səbəbindəndir. Bu geriliyi inkişafı əvəz etmək isə cəmiyyətin üzvləri olan fərdlərin səy və istəyinə bağlıdır. Çünki Allah Qurani-Kərimin “Rəd” surəsinin 11-ci ayəsində buyurur ki, bir xalq özünü dəyişmədikcə, Allah onları dəyişməz.

Bu yazımızda ticarətdə yalan mövzusunə toxunacağıq. Ümumiyyətlə yalan həm çox iyrənc və haram olan əməl, həm də ən böyük günah sayılır. Çünki ən böyük günah olan şirkin özü də bir növ yalandan ibarətdir. Allah-Təala uca kitabımız Qurani-Kərimdə belə buyurur:

“Yalanı ancaq Allahın ayələrinə inanmayanlar uydururlar. Onlar sil yalançıdırlar!”

“... Allah yalançı, nankor olan kimsəni doğru yola müvəffəq etməz!”

“Onlar elə güman edirlər ki, Allahı və möminləri aldadırlar. Bilmirlər ki, əslində ancaq özlərini aldadırlar. Onların ürəyində mərkəz var. Allah onların mərkəzini daha da artırır. Yalan dedikləri üçün onlar şiddətli bir zəba düşər olacaqlar!”

İndi isə gəlin görək, bəs ticarətdə necə, yalanın yeri varmı?!

Bu suallara ən yaxşı cavabı yenə də Allahın kitabı və Onun Rəsulunun (s.ə.s) hədisləri verir. Allah-Təala ölçü və tərəzidə aldatmamağı əmr edərək belə buyurur:

“... Ölçüdə və çəkiddə düz olun. Biz hər kəsi yalnız qüvvəsi yetdiyi qədər yükləyirik. Söz söylədiyiniz zaman qohumunuz olsa belə, ədalətli olun. Allah qarşısındakı əhdin yerinə yetirin. Allah bunları sizə tövsiyə etmişdir ki, bəlkə, düşünüb öyüd-nəsihtə qəbul edəsiniz!”

“Ölçü ndə ölçü düz olun, çəkəndə düzgün tərz ilə çəkin. Bu daha xeyirli və nəticədə etibarlı daha yaxşıdır!”

“Ölçü düz olun, əskildənli rəddə olmayın!”

Allah Rəsulu (s.ə.s) də hədislərində bizi aldatmaqdan və ticari yalandan belə çəkindirir:

“Bizə qarşı hiylə quran (bizi aldadan) bizdən deyildir”.

“Rəsulullah (s.ə.s) bazarda buğda satan bir adam gördü. Əlini həmin məhsulun içinə saldı və çıxartdı. Barmaqlarına rütubət (nəm) deydi. O malı satan adama: “Ey satıcı, bu nədir?”, - deyə səsəndi. O adam da: “Ey Allahın Rəsulu, yağış islatdı” deyincə, Rəsulullah (s.ə.s) ona: “Bu nəm olan ərzaqı üstə gətirib, hər kəsin görməsini təmin etməli deyildinmi? Kim bizi aldadırsa o bizdən deyildir”, - buyurdu.

Uca Allah ticarətdə yalanı “fitnə-fəsad” adlandıraraq belə buyurur:

“Mədiyən tayfasına da qardaşları Şüeybi peyğəmbər göndərdik. Şüeyb onlara belə dedi: “Ey camaatım! Allaha ibadət edin. Sizin Ondən başqa heç bir ilahınız yoxdur. Artıq siz Rəbbinizdən aşkar bir dəlil gəldi. Ölçüdə və tərzidə düz olun. Adamların mallarının dəyərini (və ya onların haqqını) azaltmayın. Yer üzündə düz ləndən sonra orada fitnə-fəsad törətməyin. Əgər siz möminsiniz, bu dediklərim sizin üçün xeyirlidir!”

Başqa bir ayədə isə belə buyurulur:

“...Ölçünü və çəkini əskiltməyin. Mən sizi xeyir-bərəkət içində firavan yaşamaqda görürəm. Bununla belə Allahın hökmlərinə riayət etməyəcəyiniz təqdirdə sizi bürüyəcəyəm bir günün əzabından qorxuram! Ey qövüm! Ölçüdə və çəkiddə düz olun. İnsanların heç bir şeydə haqqını əskiltməyin. Yer üzündə gəzib fitnə-fəsad törətməyin!”

Aldadan şəxs aldatdığı insanların qul haqqına təcavüz edir: “Qul haqqı” da həddindən artıq təhlükəli məsələdir. Çünki “qul haqqını” Allah bağışlamır, bu Allahın deyil, bəndələrin haqqıdır. Aldadılan bəndə aldadan şəxsi bağışlamasa, o şəxs Allah tərəfindən də bağışlanmaz və cənnətə girə bilməz. Qiyamət günü aldatdığına qarşılığında aldadanın savabları aldatdığı şəxsə verilir.

Aldadan şəxs bu dünyadakı qazancından bərəkət çəkilər. Onun əyri yolla qazandığının, ruzisinin bərəkəti olmaz. Aldadan şəxs özünə gələ biləcək xeyir və bərəkətdən məhrum qalar.

Aldadan şəxs insanların etibarını itirər və etibarsız adam kimi tanınar. Ticarət həyatında etibarlılıq çox əhəmiyyətlidir. Etibarsız adamla heç kəs ortaqlıq qurmaz, şərikli işə girişməz.

Aldadan şəxs aldatdığı təqdirdə əldə edə biləcəyi gələcək daimi müştərilərini itirər: Çünki bir dəfə aldandığını bilən insan o satıcıdan təkrar gedib mal almaz və tanışlarını da bundan çəkindirər.

Əyrilik və aldatmaqdan çəkinən düzgün müsəlman tacir isə Allahın rəhmətini və razılığını qazana bilər: Allah Rəsulunun bununla bağlı belə dediyi bildirilir: “Etibarlı, düzgün, müsləman tacir, Qiyamət günündə şəhidlərlə bir yerdədir” Ticarətdə halala və harama diqqət edən tacir qul haqqına girməkdən qorunur. Savab qazanar: Çünki hansısa bir günah işləməkdən qaçmaq və çəkinməyin özü də böyük savabdır. Qazancı bərəkətli və halal olar. Ticarət aləmində etibarı artar. Daimi müştəriləri olar.

Uca Allah bizi ticarətdə yalan danışmaqdan, yalan yerə and içməkdən qorusun!

Alış-veriş yoluyla əldə etdiyimiz qazancımızı bərəkətləndirsin! Ticarət xlaqımızı gözəlləndirsin! Amin!

